

Онаць О. М.,

УДК 37.07.005.4

канд. пед. наук,
старша наукова співробітниця,
завідувачка відділу економіки та
управління загальною середньою освітою,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

Попович Л. М.,

наукова співробітниця відділу економіки та
управління загальною середньою освітою,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УПРАВЛІННІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Соціокультурні виклики XXI століття, трансформаційні процеси в загальній середній освіті, що пов'язані із глобалізацією, інтеграцією, необхідністю подолання людських, матеріальних та інших втрат, спричинених війною з російським агресором потребують особливої уваги до управління галуззю, активнішого залучення інших суб'єктів у процес керівництва освітою, максимальної акумуляції всіх ресурсів, зокрема в системі загальної середньої освіти і закладах освіти. Здійснення необхідних змін, їх системності та інноваційності потребує ефективного управління трансформаційними процесами, які відбуватимуться у закладах загальної середньої освіти, з метою забезпечення їх керованості й належного спрямування.

Теоретичні аспекти сутності трансформації й трансформаційних процесів у суспільстві в цілому, і в системах освіти України і країн Європи розглядали у наукових дослідженнях і розвідках вітчизняні вчені, зокрема: Л. Гордієнко, О. Глушко, І. Джурило, В. Кремень, І. Куляк, О. Локшина, Н. Ничкало, О. Онаць, І. Саух, П. Саух, Л. Сергеева, С. Сисоєва, О. Томаченко, Б. Чижевський, М. Швардак та інші.

На основі аналізу теоретичних джерел і освітньої практики можемо зробити висновок про те, що управління трансформаційними процесами – це трансформаційний менеджмент, який передбачає систему теоретико-методологічних положень щодо формування й реалізації цілеспрямованих дій, в основі яких певні закони, наукові підходи, тенденції, закономірності, принципи, задачі, функції, структури, методи, технології й інструментарій; організаційно-практичний підхід, який визначає завдання, методики, техніки тощо та їх реалізацію щодо об'єкта трансформації.

Визначальна і провідна роль в управлінні трансформаційними процесами у закладах загальної середньої освіти належить керівнику-лідеру. Потребує розуміння і осмислення ролі керівника-лідера, стилю його керівництва в управлінні трансформаційними процесами в закладі загальної середньої освіти [3].

Слід зазначити, що роль керівника закладу освіти як лідера і освітнього менеджера, основні вміння і ролі лідера, стилі керівництва і стилі лідерства та типи поведінки шкільних лідерів, типи лідерів-керівників, тощо досліджували зарубіжні й вітчизняні вчені, серед яких: Н. Тічі і Д. Ульріх, К. Левін, Л. Калініна, Л. Карамушка, О. Онаць, Б. Чижевський та інші; індивідуальні стилі управління охарактеризували Р.Блейк і Дж.Моутон; питання трансформуючих чи трансформаційних лідерів О. Бойко, Р. Сторожев, М. Швардак, Н. Тічі, М. Деванна, Ф. Ярмаріно, А. Дублінські, Б. Басс та інші.

На основі аналізу наукових джерел, можемо трактувати стиль "лідерство" як тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на розкритті потенціалу членів команди задля досягнення спільної мети, а ефективним менеджером освіти є той, який використовує лідерський стиль керівництва, має значний вплив на думку й поведінку колективу, управлінської команди, інших суб'єктів освітнього й управлінського процесів.

Стиль управління, орієнтований на досягнення довгострокових, кардинальних й інноваційних змін у закладі загальної середньої освіти як складової системи освіти, називається – трансформаційне лідерство. Він стратегічне бачення розвитку ввіреної керівнику установи, яке характеризується системними змінами в стилі керівництва і поведінці керівника-лідера; у змісті діяльності і функціях управлінської команди й партнерів, мотивації учасників освітнього процесу і управління, механізмах управління і технологіях їх реалізації

Поділяємо думку М. Швардак, яка вважає, що для успішного управління трансформаційними процесами в закладі освіти, керівник має стати трансформуючим лідером (transformational leader) – це керівник, який мотивує і надихає прихильників на досягнення екстраординарних цілей, розвиваючи свій лідерський потенціал [4, с. 298].

Як відзначають дослідники: Б. Басс, К. Лейтвуд і Д. Монтгомері, Н. Тічі, Д. Ульріх та інші, – трансформуючий(трансформаційний) лідер схожий на харизматичного лідера, але характеризується особливими здібностями до впровадження стратегічних інноваційних змін; має здатність до управління трансформаціями цілей, структур, управління персоналом; під час прийняття управлінських рішень враховує не тільки правила, норми, фінанси, а й світогляд, основні цінності та ідеї; створює широку платформу для залучення прихильників змін; спроможний створювати команду однодумців; формувати нову

організаційну культуру закладу; прагне до досягнення високих стандартів; ризику добре продумані й необхідні у разі зміни структури і стилю життя закладу; готовність до зміни власних поглядів, здатність визнавати власні помилки; забезпечує вищу якість зусиль, ніж трансакційний чи харизматичний лідер; харизма, інтелектуальне стимулювання колективу; турбота про задоволення емоційних потреб співробітників, бачення перспектив, творчість; здатність до підготовки й підбору талановитих кадрів [5; 6; 7].

Отже, завданням керівника-трансформуючого (трансформаційного) лідера є ефективне вирішення проблеми управління трансформаційними процесами у закладі загальної середньої освіти в умовах війни і повоєнного відновлення України, що потребує їх виявлення, з'ясування їх ознак і специфіки, визначення принципів управління ними, моделювання системи державно-громадського управління трансформаційними процесами на засадах суб'єктної партнерської взаємодії з метою їх належної спрямованості й керованості, підготовки суб'єктів управління до зміни способу мислення, розуміння сутності і способів організації співпраці й готовності до оволодіння новими технологіями, формами і методами, які допомагають гнучко, оперативно і професійно реагувати на виклики сьогодення і майбутнього [3; 4].

Список використаних джерел

1. Глушко О. З. Базові терміни з проблеми трансформації в освіті: погляди українських учених. file:///C:/Users/B-PRO/Desktop/%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%BE_%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B8%20-%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96.pdf.
2. Кремень В. Г. Трансформації смислових кодів освіти і культури в нелінійності соціального буття / В. Г. Кремень // Нові технології навчання. – 2013. – № 78. – С. 14–23.
3. Онаць О. М. Вектори управлінської діяльності керівника-лідера в сучасних умовах. Актуальні питання забезпечення стійкості системи управління освітою в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ-Краматорськ, 22 лютого 2024 Донецький обласний інститут післядипломної освіти. Київ, 2024. с.15-20 https://ippo.dn.ua/images/files/materials/A43_Aktualni_pytannya_zabezpechennya_stiykosti_systemy_upravlinnya_osvitoyu_v_umovakh_voyennoho_stanu.pdf.
4. Швардак М. В. Технологія лідерства в умовах закладу загальної середньої освіти. file:///C:/Users/B-PRO/Desktop/%D0%9B%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-2/%D0%9B%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A8%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B0%D0%BA.pdf.

5. Bass, B.M. (1990). From transactional to transformational leadership: Learning to share a vision. *Organizational dynamics*, 18, 19-32.

6. Leutwood K. A. Montgomery, D., (1986). *Improving principal effectiveness: The principal profile*, Toronto: OISE

7. Noel M. Tichy and David O. Ulrich. *The Leadership Challenge – a Call For the Transformational Leader*, *Sloan Management Review* 26, Fall 1984, 59-68

Пометун О. І.,

УДК 371.13:37.011.32:331

д-р пед. наук, професор,
головний науковий співробітник,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

Війна в Україні змусила мільйони людей, переважну більшість з яких склали жінки і діти, покинути свої домівки і шукати прихистку за кордоном. У 2022 р. основним завданням таких сімей було надати дітям безпечне середовище та можливість адаптуватись у новій країні.

Проте третій рік великої війни висуває на перший план зовсім інші виклики насамперед для дітей – вимушених мігрантів, які є здобувачами освіти. За останніми даними, зараз за кордоном може перебувати понад 1 мільйон українських дітей шкільного віку, що складає близько чверті всіх школярів країни. А це може сильно змінити демографічну ситуацію України в майбутні роки [1]. За час, що минув з моменту виїзду з України склались кілька варіантів одержання ними освіти: здобуття освіти в школі країни перебування; поєднання навчання в закладах освіти за кордоном і в Україні на індивідуальній формі навчання; навчання в закладах освіти за кордоном і в Україні на дистанційній формі навчання; дистанційне навчання лише в українській школі [3].

Незважаючи на обраний батьками і учнями варіант здобуття освіти, є коло проблем, з якими стикаються як самі учні, їхні батьки, так і українська система освіти. Вони стосуються адаптації і ефективного навчання учнів-мігрантів. Відповідно до наших досліджень, їх можна поділити на чотири групи.